

Аналітичні підходи до диференціації позиційних ізомерів метилметкатинону у криміналістичній практиці

Павло Лисак

судовий експерт відділу дослідження матеріалів, речовин та виробів,
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0213-2253>, e-mail: lysakpaul@gmail.com

Розглянуто проблему розрізнення позиційних ізомерів 2-, 3- та 4-ММС у криміналістичному аналізі. Показано обмеження ГХ-МС та переваги ІЧ-спектроскопії, РХ-МС/МС і ГХ-ВУФ, що забезпечують високу селективність і точну ідентифікацію навіть у складних матрицях.

Ключові слова: синтетичні актинони; метилметкатинон; позиційні ізомери; газова хромато-мас-спектрометрія; ІЧ-спектроскопія.

Analytical Approaches to the Differentiation of Methylmethcathinone Positional Isomers in Forensic Practice

Pavlo Lysak

This paper addresses the challenge of differentiating the positional isomers 2-, 3-, and 4-MMC in forensic analysis. It highlights the limitations of GC-MS and demonstrates the advantages of IR spectroscopy, LC-MS/MS, and GC-VUV, which provide high selectivity and accurate identification, even in complex matrices.

Keywords: synthetic cathinones; methylmethcathinone; positional isomers; gas chromatography-mass spectrometry; IR spectroscopy.

Мефедрон, або 4-метилметкатинон (4-ММС), уперше синтезований ще в 1928 році, набув широкої «популярності» у 2007—2010 роки як «легальна альтернатива» екстазі та кокаїну [1]. Проте після його включення до списків контрольованих речовин у багатьох країнах на ринку майже миттєво з'явилися його позиційні ізомери: 3-метилметкатинон (3-ММС, метафедрон) та 2-метилметкатинон (2-ММС). Позиційні ізомери, маючи однакову хімічну формулу та молекулярну масу, можуть мати кардинально різний правовий статус. Центральною

проблемою є нездатність стандартних методів криміналістичного аналізу надійно розрізнити позиційні ізомери синтетичних катинонів. Газова хромато-мас-спектрометрія (далі — ГХ-МС), яка традиційно вважається «золотим стандартом» для ідентифікації контрольованих речовин, виявляється неефективною для розв'язання цього завдання.

Основною перешкодою для диференціації ізомерів ММС за допомогою мас-спектрометрії є практично повна ідентичність їхніх мас-спектрів, отриманих у стандартних умовах

електронної іонізації (далі — EI) за енергії 70 еВ. Це явище пояснюється тим, що процес фрагментації молекули катіону визначається переважно наявністю β -кето-фенетиламінового скелета, а не положенням метильної групи на віддаленому ароматичному кільці [2]. Фрагментація всіх трьох ізомерів відбувається однаковими шляхами.

Позиційні ізомери є сполуками з дуже близькими фізико-хімічними властивостями, такими як температура кипіння та полярність. Це призводить до того, що на стандартних слабополярних газохроматографічних колонках (наприклад, DB-1 або DB-5) вони елюються з дуже близькими часами утримування. Хоча в літературі зазвичай повідомляється про послідовний порядок елювання ($2\text{-ММС} < 3\text{-ММС} < 4\text{-ММС}$), різниця в часах утримування часто становить менше 2 % і може бути недостатньою для досягнення базового розділення піків [2]. Додатковим чинником ускладнення під час аналізу синтетичних катіонів методом ГХ-МС є їхня термічна лабільність. Процес аналізу потребує випаровування зразка за високих температур в інжекторі (зазвичай $250\text{—}280\text{ }^{\circ}\text{C}$), що може спричинити часткову деградацію цих сполук. Дослідження свідчать, що синтетичні катіони можуть піддаватися окислювальній декомпозиції безпосередньо в системі ГХ-МС [3].

ІЧ-спектроскопія досліджує коливальні моди молекул. Кожен хімічний зв'язок (наприклад, $\text{C}=\text{O}$, $\text{N}-\text{H}$, $\text{C}-\text{H}$) поглинає інфрачервоне випромінювання на певних частотах, що відпо-

відають енергії його коливань. Хоча функціональні групи, спільні для всіх трьох ізомерів, такі як кетон ($\text{C}=\text{O}$) та вторинний амін ($\text{N}-\text{H}$), матимуть смуги поглинання у схожих областях спектра, ключ до їх розрізнення — у коливаннях заміщеного ароматичного кільця [4]. Положення метильної групи (*орто*, *мета* або *пара*) визначає симетрію молекули. Ця симетрія, своєю чергою, накладає суворі «правила відбору», що визначають, які коливальні моди є ІЧ-активними і на яких частотах вони поглинають випромінювання. Це призводить до унікального спектрального «відбитка пальців» для кожного ізомеру. Область «відбитків пальців» між $400\text{—}1600\text{ см}^{-1}$ містить ці та інші унікальні скелетні коливання, що дають змогу легко диференціювати ізомери під час порівняння повних спектрів з еталонною бібліотекою.

4-ММС (*пара*-заміщений) як типовий 1,4-дизаміщений бензол, 4-ММС характеризується наявністю однієї сильної смуги поглинання, що відповідає позаплощинним деформаційним коливанням $\text{C}-\text{H}$, зазвичай в діапазоні $800\text{—}850\text{ см}^{-1}$. Відносна простота його спектрального профілю в цій області є ключовим ідентифікатором.

3-ММС (*мета*-заміщений) як 1,3-дизаміщений бензол демонструє більш складний спектральний профіль. Очікується наявність трьох характерних смуг деформаційних коливань $\text{C}-\text{H}$: одна сильна смуга майже $690\text{—}710\text{ см}^{-1}$, друга сильна смуга майже $750\text{—}810\text{ см}^{-1}$, і третя, часто слабша, смуга майже $860\text{—}900\text{ см}^{-1}$,

ця характерна картина є високоспецифічною для мета-заміщення.

2-ММС (*орто*-заміщений) як 1,2-дизаміщений бензол характеризується однією сильною смугою поглинання позаплощинних коливань C-H подібно до пара-ізомеру, але зміщеною в іншу частотну область, зазвичай в діапазоні 735—770 cm^{-1} .

ГХ-ІЧ (також відома як GC-IRD або *sd*-GC-FTIR) повністю долає головне обмеження прямого ІЧ-аналізу – інтерференцію від сумішей, розріджувачів або домішок. Криміналістичні зразки рідко бувають чистими. Прямий ІЧ-аналіз такого зразка дав би композитний, неінтерпретований спектр. Поєднавши ГХ з ІЧ, цю проблему розв'язано. Газовий хроматограф фізично розділяє компоненти суміші (наприклад, 4-ММС від MDMA та інших домішок), а ІЧ-детектор потім отримує чистий, індивідуальний спектр кожного окремого компонента. У літературі описані випадки, коли ГХ-ІЧ забезпечила однозначне розрізнення ізомерів ММС у вилучених порошках та таблетках, навіть у суміші з іншими наркотиками, такими як MDMA, досягаючи високого індексу відповідності бібліотечним спектрам (>97) [5].

Рідинна хроматографія (РХ) усуває проблему термічної деградації катіонів, яка властива ГХ. Для ефективного розділення позиційних ізомерів замість стандартних колонок C18 використовують фази з альтернативними механізмами утримування, зокрема біфенільні. Вони забезпечують селективність завдяки π - π взаємодіям, сила яких відрізняється для орто-,

мета- та пара-ізомерів, що й призводить до їх розділення [6]. У поєднанні з таким надійним хроматографічним розділенням, тандемна мас-спектрометрія (МС/МС), попри ідентичність спектрів фрагментації, забезпечує високу чутливість та селективність. Це робить метод РХ-МС/МС потужним інструментом для однозначної ідентифікації ізомерів ММС навіть у складних біологічних зразках.

ГХ-ВУФ (GC-VUV) є відносно новою, але надзвичайно перспективною технікою для аналізу ізомерів. Її унікальність полягає у використанні вакуумного ультрафіолетового (ВУФ) детектора, який вимірює поглинання світла в діапазоні довжин хвиль 125—240 нм. У цьому діапазоні практично всі хімічні сполуки, що містять ковалентні зв'язки, мають характерні та унікальні спектри поглинання, пов'язані з електронними переходами $\sigma \rightarrow \sigma^*$ та $n \rightarrow \sigma^*$ [7]. ВУФ-спектр, на відміну від мас-спектра EI, є надзвичайно чутливим до загальної електронної структури молекули, на яку положення метильної групи має суттєвий вплив. Тож ВУФ-спектри для 2-, 3- та 4-ММС є унікальними та легко розрізняються.

Отже, стандартна ГХ-МС не забезпечує надійного розрізнення позиційних ізомерів ММС через ідентичність мас-спектрів та близькі часи утримування. Ефективне розв'язання цієї проблеми можливе шляхом застосування методів, які досліджують додаткові фізико-хімічні властивості молекул. ІЧ-спектроскопія, особливо у форматі ГХ-ІЧ, дає змогу ідентифікувати ізомери за унікальними спектральними «відбитками пальців».

PX-МС/МС забезпечує високу селективність і чутливість без ризику термічної деградації, а ГХ-ВУФ відкриває нові можливості завдяки чутливості до електронної структури молекул.

Комплексне застосування цих підходів значно підвищує точність криміналістичної ідентифікації та мінімізує ризик помилкової класифікації контрольованих речовин.

Перелік джерел посилання

1. The challenge of new psychoactive substances / United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna, 2013. 122 p.
2. Power J. D., McGlynn P., Clarke K. et al. The analysis of substituted cathinones. Part 1: chemical analysis of 2-, 3- and 4-methylmethcathinone. *Forensic science international*. 2011. Vol. 212. № 1—3. Pp. 6—12. DOI: 10.1016/j.forsciint.2011.04.020 (дата звернення: 15.09.2025).
3. Kerrigan S., Savage M., Cavazos C., Bella P. Thermal Degradation of Synthetic Cathinones: Implications for Forensic Toxicology. *Journal of Analytical Toxicology*. 2016. Vol. 40. № 1. Pp. 1—11. DOI: 10.1093/jat/bkv099 (дата звернення: 15.09.2025).
4. Verhoeven M., Bonetti J., Kranenburg R., van Asten A. Chemical identification and differentiation of positional isomers of novel psychoactive substances. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*. 2023. Vol. 166. Art. no. 117157. DOI: 10.1016/j.trac.2023.117157 (дата звернення: 15.09.2025).
5. Monti M. C., Koch K., Schlotterbeck G. Analysis of cathinone samples encountered on the black market using GC-IR. Technical Note TN54615_E. *Thermo Fisher Scientific*. 2023. 6 p.
6. Maas A., Sydow K., Madea B., Hess C. Separation of ortho, meta and para isomers of methylmethcathinone (MMC) and methylethcathinone (MEC) using LC-ESI-MS/MS: Application to forensic serum samples. *Journal of chromatography B. Analytical technologies in the biomedical and life sciences*. 2017. Vol. 1051. Pp. 118—125. DOI: 10.1016/j.jchromb.2017.01.046 (дата звернення: 15.09.2025).
7. Kranenburg R. F., García-Cicourel A. R., Kukurin C. et al. Distinguishing drug isomers in the forensic laboratory: GC-VUV in addition to GC-MS for orthogonal selectivity and the use of library match scores as a new source of information. *Forensic science international*. 2019. Vol. 302. Art. no. 109900. DOI: 10.1016/j.forsciint.2019.109900 (дата звернення: 15.09.2025).